

ÚTMUTATÓ SZAKMAI GYAKORLATOKHOZ TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK, ISKOLAI SZAKVEZETŐK, GYAKORLATVEZETŐ OKTATÓK SZÁMÁRA

Pedagógiai megfigyelés - Fókuszban a tanuló és a tanévkezdés

(NBP_TA202G2), 39 óra, 3 kredit, gyakorlati jegy

3. félév

Felelős oktató: Dr. Podlovics Éva Livia, Eszterházy Károly Egyetem, Sárospataki Comenius Campus

ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK:

- A szakmai gyakorlatok működésének oktató felelőse a munkáját a gyakorlóléhelyek intézményi vezetőivel szoros munkakapcsolatban végzi.
- A hallgatók *egyéni* szakmai gyakorlatát egy *iskolai szakvezető* (gyakorlóléhelyi tanító), a *csoportos* gyakorlatot egy gyakorlatvezető egyetemi oktató vezeti, a következőkben szükség esetén mindkét felet összefoglaló néven gyakorlatvezetőnek (gyakorlatvezetőknek) nevezzük.
- A tantárgy komplexitásának következtében (egyéni és csoportos egysége is van), a *gyakorlatvezető egyetemi oktató egyúttal a tantárgyi oktatási tevékenység egyszemélyi felelőse is*.
- A *hallgató* szakmai gyakorlatához szükséges előírásokat – közöttük a szakmai gyakorlatok útmutatóit mellékleteikkel – a Comenius Campus honlapján tanulmányozhatja.
- A hallgatónak a dokumentumok határidőben történő benyújtása, mennyiségi és minőségi szempontból való feldolgozása a kurzus eredményes befejezéséhez és a 4. Félév pedagógiai megfigyelés 2. Fókuszban a tanítás című kurzus felvételéhez szükséges.

Eljárás levelező tagozaton:

a) a levelező tagozatos hallgatókkal dolgozó gyakorlatvezetők feladatai megegyeznek a nappali képzésben résztvevőkével.

Az alábbiakban található a tanító szak szakmai gyakorlatának egyszerűsített tantervi modulja.

TANÍTÓ SZAK SZAKMAI GYAKORLATA										
félévek										
	1	2	3	4	5	6	7	8		
Pedagógiai megfigyelés – fókuszban a tanuló és a tanévkezdés			39 (26+13)						3	gyj

nappali tagozat:

- o 25 óra csoportos gyakorlat: 5x5 óra (3 tanítási óra megfigyelése + 2 óra elemzés)
- o 15 óra egyéni gyakorlat: 2x5 óra megfigyelés délelőtti tanítási órákon + 1x5 óra megfigyelés délutáni foglalkozáson (tanóra, napközi, gyógytestnevelés, fejlesztés, szakkör stb.)

levelező tagozat:

- o 2x5 óra csoportos gyakorlat pénteken (3 tanítási óra megfigyelése + 2 óra elemzés/alkalom)
- o 1x5 óra egyéni gyakorlat pénteken (délutáni foglalkozás megfigyelése)

Segítségként alább közöljük a tantárgyleírást.

Tantárgy neve: Pedagógiai megfigyelés – Fókuszban a tanuló és a tanévkezdés	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása: kötelező	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹² : 100% gyakorlat (kredit%)	
A tanóra ¹ típusa: gyakorlat és óraszám: 39 óra az adott félévben, Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ² : megfigyelés	
A számonkérés módja: gyakorlati jegy Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ³ : megfigyelési jegyzőkönyv, beszámoló	
A tantárgy tantervi helye: 3. félév	
Előtanulmányi feltételek: Pszichológiai megfigyelés	
A tantárgy célja: A hallgató ismerje meg a tanévkezdés körülményeit, az alsó tagozatos gyermekek gyermekéletrajzi sajátosságait. Ismerje fel az óvodából iskolába való átmenet nehézségeit, pszichológiai terhét, és ezzel való megküzdés lehetőségeit. Figyelje meg az évnívó intézeti értekezletek légkörét, célját, feladatait. Nyerjen betekintést a tanévkezdésben a tanítói tevékenységek körében. Nyerjen betekintést az alsó tagozaton folyó oktató nevelői munkába. Ismerje meg az alsó tagozatos gyermekek nevelő-oktató munkájára vonatkozó módszertani és nevelésméleti szempontból. Ismerje meg és reflektáljon a napi pedagógiai munka releváns elemeire, folyamataira.	

¹ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

² pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

³ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

A tantárgy tartalma:

Részvétel a tanévnyitó értekezleten és tanévnyitó ünnepségen.

Egyéni megfigyelések végzése a tanévkezdő (első osztályosok) tanítási óráin, napközis és szabadidős foglalkozásain.

Az első osztályosok pszichés terhei, és azzal való megküzdés megfigyelése.

A beszoktatás, szervezési feladatok nehézségei. A fegyelmezés alapvető kérdései, gyakorlati megvalósítása.

Az óvoda és iskola átmenet megfigyelése, a gyengéd átmenet biztosításának megismerése, lehetőségeinek feltárása.

A játékos tanítás megfigyelése.

Betekintés az gyermekek tanításának módszertanába, motiválásuk, pihentetésük lehetőségeibe.

Betekintés az alsó tagozatos gyermekek tanításának módszertanába, motiválásuk, pihentetésük lehetőségeibe.

Az alsó tagozat egyes évfolyamaiban folyó oktatási-nevelési gyakorlat megismerése, a fokozatosság, egymásra épülés megfigyelése, elemzése.

Konfliktushelyzetek esetén a konfliktuskezelés hatékony módszereinek megismerése.

A **2-5** legfontosabb **kötelező**, illetve **ajánlott irodalom** (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kötelező irodalom:

- NAT 2012, NAT 2020
- Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára (51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 1. sz. melléklet
- A gyakorlólé hely iskolai pedagógiai programja

Ajánlott irodalom:

- Vekerdy Tamás (2001). Gyerekek, óvodák, iskolák. Budapest: Saxum Kiadó. ISBN: 9789637168154

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetencia-elemeknek** (tudás, képesség stb., **KKK 7. pont**) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

a) Tudása

- Megismeri a hallgató az elsős tanuló életkori sajátosságait.
- Tapasztalatot szerez a tanévkezdés szervezési, oktatási, nevelési feladatairól. Megismeri az alsó tagozatos gyermekek testi, értelmi, érzelmi és szociális fejlődését.
- Tájékozódik az általános iskolás gyermekek napi tevékenységéről, az iskola alsó tagozatának működéséről.
- A tanulás sajátosságainak ismerete alapján képes az adott életkori sajátosságok figyelembevételével a célok, tartalmak és tevékenységek, folyamatok, valamint egyéni tanulási utak tervezésére, megvalósítására.
- Megismeri a tanítói pálya szakmai, etikai követelményeit.
- Rendelkezik 6-12 éves gyerekek, gyermekcsoportok és környezetük megismerésére, az őket érintő társadalmi folyamatok értelmezésére vonatkozó elméleti és módszertani tudással.
- Ismeri a komplex oktatási-nevelési célok elérése érdekében szükséges képességek, készségek fejlesztésnek alapjait, feltételeit, módszertani eljárásait az adott fejlesztési szakaszban, 6-10 éves korban.
- Rendelkezik 6-12 éves gyerekek, gyermekcsoportok és környezetük megismerésére, az őket érintő társadalmi folyamatok értelmezésére vonatkozó elméleti és módszertani tudással.

b) Képességei

- Képes lesz felismerni a gyermek, szülők, kollégák nehézségeit a tanévkezdéskor.
- A nevelési, fejlesztési célokat, feladatokat, tartalmakat képes a 6-12 éves gyerekek személyiségére, szociokulturális környezetének főbb jellemzőire tekintettel tervezni, a tapasztalatai alapján reflektálni.
- Támogató tanulási környezetet biztosít.
- A nevelési, fejlesztési célokat, feladatokat, tartalmakat képes a 6-12 éves gyerekek személyiségére, szociokulturális környezetének főbb jellemzőire tekintettel, differenciáltan értékelni.
- Képes analizálni a támogató tanulási környezetet és képes közösségi értékek közvetítésére.
- A hospitáláson látott tevékenységekre szakszerűen reflektál.
- Együttműködik a nevelési folyamat többi szereplőjével, képes elgondolásait előadni és megvitatni, eredményeit, javaslatait szóban és írásban hitelesen és szakszerűen közreadni.
- Képes a 6-12 éves korosztály iskolán kívüli szabadidős tevékenységét széleskörűen átlátni, reflektálni a hospitáláson tapasztaltakra.

c) Attitűdje

- Elfogadó attitűd, empátia alakul ki a tanuló iránt, valamint a pálya iránti elkötelezettséggel
- Tevékenysége során inkluzív, befogadó szemléletet képvisel, törekszik a családok kulturális hagyományainak tiszteletben tartására.
- Szabadidős lehetőségek terén is elkötelezett a különböző szociokulturális környezetből érkező, a sajátos nevelési igényű, illetve a fogyatékos gyerekek közösségbe történő beilleszkedésének támogatása iránt.
- Igényli az önreflexiót, a szabadidős tevékenységek során felmerülő nevelési folyamat és saját tevékenysége több szempontú elemzését, értékelését.
- Nyitott a szabadidős nevelési gyakorlat során felmerülő új elméletek és módszerek, a technológiai lehetőségek, információs és kommunikációs technológiák megismerésére és alkalmazására.

d) Autonómiája és felelőssége

- A hatáskörébe tartozó területeken felelősséget vállal
- Hatáskörében felelősséget vállal a 6-12 éves gyerekek teljes körű egészségfejlesztéséért.
- Felelősséggel vesz részt az iskolán kívüli szabadidős programok során a harmonikus, támogató légkör kialakításában.
- A hatáskörébe tartozó területeken felelősséget vállal a kulturális hagyományok ápolásáért, a kultúrák közötti megértés és kommunikáció elősegítéséért.
- Munkájával összefüggő pedagógiai kérdésekben a jogszabályok és az intézményi keretek között – önállóan dönt.
- Felelősséggel vesz részt intézményében a harmonikus, támogató légkör kialakításában.
- A hatáskörébe tartozó területeken felelősséget vállal a kulturális hagyományok ápolásáért, a kultúrák közötti megértés és kommunikáció elősegítéséért.

2. A GYAKORLAT RENDJE

- A tantárgy kiscsoportos gyakorlati részét gyakorlatvezető oktató, az egyéni részt szakvezető irányítja.
- A szakmai gyakorlatokra vonatkozó részletes tájékoztatások (időrendi beosztás, helyszínek, a kiscsoportos és az egyéni megfigyelés tartalmi szempontjai, kötelezettségei; az iskola házirendje és viselkedési normái) legkésőbb a kurzus előkészítő óráján elhangzanak.
- A teendőket a gyakorlatvezető oktató, az előkészítő órán beszéli meg a hallgatókkal; felelősként a záró minősítést is ő írja be a NEPTUN-rendszerbe.

3. A HALLGATÓK TEENDŐI, KÖTELEZETTSÉGEI

- A gyakorlatokon kötelező a megjelenés az előkészítő órán közölt időpontoknak megfelelően. A jelenlétet a felelős gyakorlatvezető ellenőrzi és dokumentálja.
- A hallgatót megfigyeléseiben, megfigyeléseinek rögzítésében segíti a mellékelt "Szempontsor a pedagógus munkájának megfigyeléséhez". Feljegyzéseit minden óra után írassa alá az órát tartó pedagógussal, ezzel igazolva jelenlétét.
- Igazolatlan mulasztás a gyakorlatból történő kizárást eredményez.
- Késés esetén csak a következő iskolai időegységen (órán, foglalkozáson) vehet részt.
- A gyakorlat pótlására szervezeten, az oktató vezetésével kerül sor egy alkalommal.
- Amennyiben a hallgató nem teljesíti a kurzus követelményeit, nem veheti fel a következő félévben a rá épülő kurzust.

- **A gyakorlaton a hallgató megjelenése, öltözködése, viselkedése feleljen meg az intézmények házirendjének.** Ezt az elvárást a gyakorlatvezető egyetemi oktató az előkészítésen ismerteti, a szakvezető (egyéni) és a gyakorlatvezető egyetemi oktató (csoportos) a szakmai gyakorlati óratömb megkezdése előtt ellenőrzi. Amennyiben a hallgató megjelenése és viselkedése nem az előírásoknak megfelelő, a gyakorlati napon nem vehet részt.
- A megfigyelés alatt maradjon háttérben, ne zavarja a foglalkozást, a tanórát!
- A tantárgyi teendők, egyetemi oktató által meghatározott dokumentumait sorra rendre dolgozza fel és a megszabott eljárásrend szerint nyújtsa be értékelésre.
- A levelezős hallgatók kötelezettségei mindenben megegyeznek a nappali tagozatos hallgatókéval. A szervezésbeli tudnivalókat a Campus tantárgyért felelős oktatója közli.

4. A GYAKORLATVEZETŐK ELADATAI

- A tanegység gyakorlatvezető oktatója (továbbiakban: gyakorlatvezető), a Campus és a gyakorlóhely intézményi előírásainak megfelelően és szükség szerint más gyakorlatvezetőkkel is egyeztetve szervező részese a csoportra vonatkozó (12 fő hallgatói létszám fölött csoportokra bontott) konkrét beosztás (időpontok, osztályok és tantárgyak, egyéb helyszínek és teendők) elkészítésének.

- A tantárgy a gyakorlatvezető egyetemi oktató szervezésében kezdő órával indul és összegző órával zárul.

- A kezdő óra tartalma:

- a) a tanegység tartalmainak, követelményeinek megismertetése,
- b) a hallgatói útmutató legjellemzőbb elemeinek megismertetése,
- c) a gyakorló iskola házirendjének és az ottani jelenléttel kapcsolatos elvárásoknak a megismertetése,
- d) feladatfeldolgozási és értékelési eljárásrend megbeszélése a hallgatókkal,
- e) a szakmai gyakorlatra vonatkozó konkrét beosztás (időpontok, helyszínek) ismertetése/átadása.

- Az összegző óra minimális tartalma:

- a) az egyes részteljesítmények összegzése,
- b) a tanegység záró minősítésének megbeszélése.

- A gyakorlatvezetők a jelenlétről és a részteljesítményekről folyamatos jegyzéket vezetnek.

- A tantárgy egészéért felelős gyakorlatvezető oktató összesítő adminisztrációt végez (jelenlét, rész-eredmények), a záró minősítésről összesítő jegyzéket vezet és feladata a félév végi értékelés, valamint a Neptun-rendszerbe történő bejegyzés is.

- Az igazoltan hiányzók számára a gyakorlatvezető egyetemi oktató egy alkalommal pótlehetőséget biztosít (a szükséges intézményi egyeztetésekkel), erről a lehetőségről az érintett hallgatókat értesíti.

- A gyakorlatvezető ellenőrzi a hallgatók gyakorlati helyszíneknek megfelelő öltözetét, viselkedését, gyerekekkel való kapcsolatát.

- Ha a hallgató megjelenése és viselkedése a gyakorlat megkezdése előtt nem az előírásoknak megfelelő, a gyakorlati napon nem vehet részt, azaz a napi szakmai gyakorlatát el sem kezdheti.

- A gyakorlatvezető a félév során a hallgatók teljesítményeit folyamatosan értékeli, az eredményekről visszajelzést ad.

5. SZEMPONTOK A PEDAGÓGUS MUNKÁJÁNAK MEGFIGYELÉSÉHEZ

EGYÉNI MEGFIGYELÉS

1. Gyűjtsön tapasztalatokat a hallgató a tanév előkészítéséről és az első tanítási hét napjairól.

Figyelje meg az első osztályosok beilleszkedését az első héten (a tanulás megkedveltetése, az ún.

szoktatási időszak, módszerek, eszközök a tanulásra való felkészítésben, a gyerekek kapcsolatának alakulása a tanítóval, társakkal.

2. Kísérje figyelemmel a nevelők tanév eleji munkaszervezési, ügyintézési feladatait.
3. Ismerje meg az iskolai életet: heti rend, napi órarend, iskolai szokásrend, az osztály jellemzői.
4. Kísérje figyelemmel a tanulók és a tanító napi tevékenységét, a tanítót megegyezés szerint segítse a tanulókkal kapcsolatos teendőkben (reggeli étkezés, öltözés az udvari szünetben, játék, munkaszervezési, technikai feladat a tanóra alatt).
5. Teremtsen kapcsolatot a tanulókkal: beszélgessenek velük, kapcsolódjon be a játékaikba, beszélgetésükbe a szünetekben.
6. Készítsen rövid megfigyelést tanulóról, figyelje meg a tevékenységeit és rögzítse **egyéni megfigyelési jegyzőkönyvben** 45 percen (egy tanítási órán) keresztül (mikor, mit csinál, kivel, mivel).
7. Teremtsen kapcsolatot a tanulókkal a szünetekben.
8. Beszélgessenek a tanítóval a tanulóról (ha van rá idő és mód).

NAPPALI KÉPZÉS SORÁN:

2x5 óra csoportos gyakorlat pénteken (4 tanítási óra megfigyelése + 1 óra elemzés) (EGYÉNI ÉS CSOPORTOS)

LEVELEZŐS KÉPZÉS SORÁN:

1x5 óra egyéni gyakorlat pénteken (délutáni foglalkozás megfigyelése)

EGYÉNI MEGFIGYELÉS JEGYZŐKÖNYVE

IDŐ	megfigyelt viselkedés leírása- mit csinál, mit mond?	esetleges eszközök	esetleges társak	megjegyzés
0-5'				
5-10'				
10-15'				
15-20'				

20-25'				
25-30'				
30-35'				
35-40'				
40-45'				

Megfigyeléseit, tapasztalatait 1-8 szempontok szerint rögzítse a hospitálási naplójában és csatolja hozzá a megfigyelés jegyzőkönyvét!

CSOPORTOS MEGFIGYELÉS

Cél: a tanító feladataival való azonosulás, az óraelemzés képességének alapozása. Az iskolai tevékenységrendszer sokszínűségének és folyamatának bemutatása, az iskola és a 6-11 éves korosztály megfigyelése, az elmélet és gyakorlat összefüggéseinek felismerése. A hallgatók legyenek képesek addigi pszichológiai, pedagógiai tanulmányaikkal összevetni a látottakat.

1. Ismerkedés az iskolával

- a. A hospitálás helyszínéül szolgáló iskola tárgyi körülményinek megfigyelése.
- b. Az osztály tárgyi körülményeinek megfigyelése, mentálhigiénés szempontok érvényesülése.
- c. Az ülésrend segíti-e a tanuló-tanuló és a tanuló-tanító kommunikációját?
- d. Ismerkedés az iskola pedagógiai programjával, házirendjével.
- e. Hagyományok megismerése
- f. Tankönyvcsaládok és taneszközök, informatikai eszköztár feltérképezése.

2. Ismerkedés a megfigyelendő osztály jellemzőivel

- a. Osztálylétszám, fiú-lány arány.
- b. A tanulói létszám változása az évek során.
- c. Tanulási képességek, tanulmányi eredmények.
- d. Problémás tanulók.
- e. Szülők és tanítók kapcsolata.
- f. Osztályszokások, az osztály légköre.

3. A tanulók részvétele a tanítási folyamatban – különböző tanítási órák megfigyelése. Tanórai megfigyeléseit rögzítse az alábbi *csoporthoz tartozó megfigyelési jegyzőkönyv* szempontjai szerint.

A csoportos megfigyelés jegyzőkönyve

Motiváció: Hogyan történik a tanulók motiválása?	
Értékelés: Értékelés és önértékelés az órákon	
A tanulás: Tanítói és tanulói kérdések, kreativitás ösztönzése, fejlesztése	
A tanító nevelési stílusa:	
Pedagógus és a tanulók kapcsolata az osztályban: Jutalom és büntetés, fegyelmezés	
Kooperáció és versengés:	
Konfliktuskezelés, a tanulást zavaró magatartás szabályozása:	
A pedagógus módszertani kultúrája, tervezett és alkalmazott munkaformák:	

Mindez segítséget és felkészülést jelent a következő félév csoportos tanítási gyakorlatához.

Minden bemutatón és óraelemzésen a hallgatónak részt kell vennie.

6. ÉKELÉSI RENDSZER

A minősítés feltétele a gyakorlaton való aktív részvétel, egyéni és csoportos hospitálási napló készítése és valamennyi látott óráról írásos jegyzőkönyv készítése, amely alkalmas a tartalmas elemzésre.

Az értékelés módja: gyakorlati jegy.

Jelenléti összesítő (nappalis)

Tantárgy: Pedagógiai megfigyelés – Fókuszban a tanuló és a tanévkezdés a jelenlét jelölése: X, hiányzás --

Sorszám	Név	Alkalmak			3	4	5	6	7
		1 (egyéni) dátum	1. (csop.) dátum	2. (csop.) dátum					
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									

Jelenléti összesítő (levelező)

Tantárgy: Pedagógiai megfigyelés – Fókuszban a tanuló és a tanévkezdés a jelenlét jelölése: X,
hiányzás --

Sorszám	Név	Alkalmak		
		1 (egyéni) dátum	1. (csop.) dátum	2. (csop.) dátum
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				

A Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola csengetési rendje:

1. óra 8.00-8.45
2. óra 9.00-9.45
3. óra 10.00-10.45
4. óra 10.55-11.40
5. óra 11.50-12.35
6. óra 12.40-13.25
7. óra 13.45-14.30
8. óra 14.30-15.15
9. óra 15.15-16.00